

Socialdepartementet

103 33 STOCKHOLM

Yttrande över remiss - Bättre förutsättningar för att utveckla en kunskapsbaserad socialtjänst Ds 2024:13 S2024/01282

Sammanfattning

Umeå kommun har fått ta del av promemorian Bättre förutsättningar för att utveckla en kunskapsbaserad socialtjänst Ds 2024:13 och beretts tillfälle att lämna synpunkter på innehållet. I promemorian föreslås en ny lag om socialtjänstdataregister. Lagen ska komplettera dataskyddsförordningen och omfatta Socialstyrelsens personuppgiftsbehandling i ett socialtjänstdataregister specifikt.

På det stora hela ser Umeå kommun positivt på ett inrättande av ett socialtjänstdataregister och arbetet mot en mer kunskapsbaserad socialtjänst. Att i lag tydliggöra Socialstyrelsen som personuppgiftsansvarig myndighet ses också som mycket välkommet. Umeå kommun har dock synpunkter på vissa av förslagen och riktar framför allt kritik mot att kommunen enligt förslaget inte förväntas få tillgång till de inrapporterade uppgifterna innan de behandlats av Socialstyrelsen.

Arbetet med att tillgängliggöra statistiken för Socialstyrelsen kommer innebära ett omfattande merarbete för Umeå kommun, med ökade kostnader som följd. Det är viktigt att säkerställa att kommunens grundverksamhet inte kommer behöva stryka på foten till förmån för den nya statistikrapporteringen. Statistiken som rapporteras in i ska i förlängningen gynna grundverksamheten i form av bättre kunskap, men det är viktigt att fördelarna hela tiden står i proportion till det merarbete som rapporteringen faktiskt innebär. I mångt och mycket upplevs promemorians slutsatser grunda sig i Socialstyrelsens perspektiv på statistikinhämtning. Kommunen anser att det vore passande att i fler avseenden diskutera hur förslagen i slutändan gynnar kommunerna och medborgarna.

Synpunkter

Gällande tillgång för kommunerna av inskickade data till Socialstyrelsen

Under våren 2024 fick Umeå kommun möjlighet att bidra till promemorian genom att svara på frågan: *Finns det ett önskemål från er kommun att få tillgång till de uppgifter som er kommun har rapporterat in till Socialstyrelsen?* Umeå kommun var då positiv till att få ta del av de datamängder som kommunen rapporterat in. I den färdiga promemorian som kommunen tagit del av framkommer att det inte bedöms lämpligt att föreslå en bestämmelse för att kommunerna själva ska få elektronisk åtkomst till de uppgifter de lämnat in.

Så som Umeå kommun förstått promemorian kommer kommunerna alltså inte få tillgång till den inrapporterade statistiken förrän den bearbetats av Socialstyrelsen. Samtidigt nämns inte de praktiska och tekniska förutsättningarna för hur kommunerna ska rapportera in statistiken. Från kommunens perspektiv är inrapportering så som den sker idag inte en möjlig väg. En förutsättning för att kommunen ska ha en rimlig möjlighet att rapportera in stora mängder data är en hög nivå av automatisering samt en mellanlagring av data mellan de lokala verksamhetssystemen och Socialstyrelsens register. Många kommuner har redan idag datalager eller någon annan form av utdataverktyg för att hantera statistikuttag ur verksamhetssystemen då de inbyggda rapportfunktionerna är undermåliga och inte sällan oanvändbara. Umeå kommun efterlyser därför tydligare planering för hur den faktiska inrapporteringen ska ske.

Vidare behöver de värdemängder som Socialstyrelsen ämnar samla in finnas tillgängliga i verksamhetssystemens för export med tydliga krav på leverantörerna att utveckla och skapa den informationsstruktur och funktionalitet som socialtjänsten behöver. När Socialstyrelsen tidigare ändrat i den nationella statistiken har detta skett med kort framförhållning, vilket lämnar kommunernas lokala systemförvaltning i en ohållbar arbetssituation. Därför är det viktigt att Socialstyrelsen involverar kommunerna och leverantörerna i ett tidigt skede inför ändringar i den nationella statistiken, samt sätter tydliga tidsramar för när ändringarna ska vara genomförda.

Den tidigare nämnda mellanlagringen möjliggör dock att respektive kommun enkelt skulle kunna få tillgång till sina egna data eftersom informationsmängderna både kan laddas ner lokalt och tillgängliggöras för Socialstyrelsen. På ett mer principiellt plan är det svårt att komma runt att, om den inrapporterade statistiken ska bidra till kunskap, utveckling och förbättringar som utredningen föreslår behöver den återkopplas till

kommunerna för att dessa förbättringar ska kunna implementeras. Därför anser Umeå kommun att tillgängliggörande av data till kommunerna bör prioriteras i ett tidigt skede.

Gällande resultat/måluppfyllelse

I promemorian finns följande att läsa: "Socialstyrelsen avser att ambitionen bör vara att skapa ett brett socialtjänstdataregister som tar fasta på alla av socialtjänstens insatser och de utredningsåtgärder som kan ställas i relation till dessa". Umeå kommun anser att det är ytterst angeläget att den breda ambitionen även gäller olika typer av registrerade resultat, mål eller måluppfyllelse på individnivå. Det är den viktigaste och historiskt sett mest svårfångade statistikdelen i socialtjänstens verksamhetssystem och något som kommunal socialtjänst brottas med dagligen. Bristen på resultatmått resulterar i merarbete i form av registrering i separata system eller rent av sämre uppföljning då vi inte har data, men även kostnader för eventuell utveckling gentemot leverantörer.

Den unika individkopplingen mellan olika delar i socialtjänstprocessen är underutvecklad hos många leverantörer och något som är kostsamt och krångligt för enskilda kommuner att utveckla/bekosta. Samtidigt finns ett stort behov av statistik och uppföljning där resultat, mål och måluppfyllelse på individnivå ingår. Det borde även vara angeläget att på nationell nivå följa detta på individnivå, annars finns risken att de analyser och slutsatser man drar från att endast titta på mängddata över tid förvirrar eller motsäger resultat på lokalnivå. Vidare skulle ett tydligt nationellt ramverk med gemensamma värдемängder för resultat, mål och måluppfyllelse underlätta oerhört mycket för kommunernas arbete med alla typer av uppföljning men även styrning. Umeå kommun önskar se ett register med värдемängder och mått som är intressanta för både Socialstyrelsen och kommunerna. Registret ska vara lättillgängligt och uppdateras frekvent, ett gott exempel på detta är Statistiska centralbyråns databas Befolkningens arbetsmarknadsstatus (BAS).

Statistik kring orosanmälningar som ej leder till utredning

Umeå kommun anser att det är absolut nödvändigt att följa orosanmälningar som inte leder till någon utredning. Idag är det en stor brist att inte kunna följa detta då vi vet att en majoritet av alla orosanmälningar inte leder till någon utredning samtidigt som mellan 50–60 procent av de som utreds av socialtjänsten i Umeå kommun kommer tillbaka. Att kunna följa orosanmälningar som inte leder till utredning är en grundförutsättning för att kunna jobba förebyggande, och uppföljning behöver ske på individnivå och inte bara i mängdstatistik. Att över tid

kunna följa vilka individer som anmäls, vilka som utreds, vilka som inte utreds osv kommer att ge ny och välbehövd kunskap.

Precis som tidigare nämnts gällande resultat/måluppfyllelse skulle en tydlig nationell informationsstruktur samt en färdigutvecklad funktionalitet i systemen underlätta och avsevärt förbättra socialtjänstens möjlighet jobba både förebyggande och med uppföljning.

Gällande gallring och sekretess

De uppgifter som socialtjänsten kommer att lämna ut till Socialstyrelsen är en större mängd integritetskänsliga uppgifter om den enskilde. Umeå kommun anser därför att det i lagen om socialtjänstdataregister bör införas en bestämmelse om längsta tid för behandling av primäruppgifter. Gallringsbestämmelsen bör ange att primäruppgifterna gallras fem år efter att de inkommit till Socialstyrelsen.

Bestämmelsen kommer då att ha ungefär motsvarande bestämmelser som följer av gallringsbestämmelser för socialtjänst, där huvudregeln är att gallring hos socialtjänsten görs fem år efter det att sista anteckningen gjordes i personakten, samt att gallringen ska vara avslutad senast kalenderåret efter det att gallringsskyldigheten inträdde.

Så som Umeå kommun förstår promemorian får primäruppgifter enligt Riksarkivets föreskrifter om undantag från gallring och gallring hos Socialstyrelsen (RA-MS 2020:22), gallras fem år från det att underlaget kommit in till myndigheten. Detta bör därför inte medföra några hinder för att gallringsbestämmelser förs in i lagen om socialtjänstdataregister.

Av sekretessbestämmelser framgår att det för uppgift i en allmän handling gäller sekretess i högst sjuttio år. I de fall det inte införs bestämmelser om gallring i lagen om socialtjänstdataregister bör i stället bestämmelserna i sekretesslagen ändras så att sekretess gäller längre än sjuttio år. Så att sekretessen faktiskt omfattar större delen av den enskildes livslängd, särskilt då det gäller barn.

Umeå kommun anser att det är av största vikt att den enskilde ska kunna känna sig trygg med att de uppgifter som socialtjänsten samlat in och dokumenterat för ett visst ändamål och som är integritetskänsliga inte kommer att kunna röjas tidigare än den senare del av den enskildes liv. Umeå kommun ser inte att bestämmelse om längsta tid för behandling av primäruppgifter eller förlängd sekretesstid kommer att förta ändamålet med personuppgiftsbehandlingen i socialtjänstdataregister, att bidra till ökad kunskap för att utveckla och förbättra socialtjänsten.

Karolina Lundqvist
Socialdirektör

Tilda Molin
Utredare